IN MEMORIAM

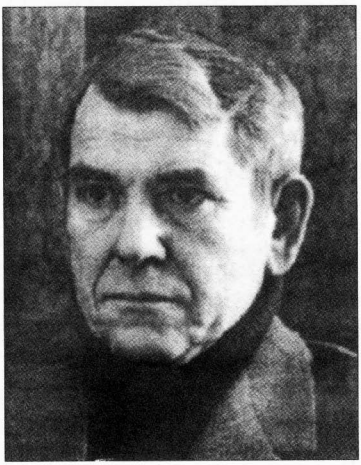

Albertas LISANKA
(1931 08 19–1998 11 14)

2001 m. rugpjūčio 19 d. Albertui Lisankai būtų sukakę 70 metų. Likimo jam nebuvo lemta to sulaukti.

Albertas Lisanka gimė 1931 m. rugpjūčio 19 d. Ukmergės apsk., Želvos vls., Masiulių k. valstiečių šeimoje. Pakrikštytas jis buvo Albino vardu, tačiau paleidžiant iš tremties, vietos rusų valdžia, išduodama asmens dokumentus, klaidingai įrašė Alberto vardą, kuris taip ir pasiliko. Šeimoje jis buvo jauniausiasis sūnus. Pradinę mokyklą lankė Vėderuose, toliau mokėsi Želvos progimnazijoje bei Ukmergės I berniukų gimnazijoje. 1948 m. kartu su tėvais buvo ištremtas į Rusijos Krasnojarsko krašto Igarkos miestą. Ten iš pradžių dirbo miško paruošų biržoje darbininku, vėliau brokeriu bei kontroliniu meistru lentpjūvėse ir pagamintos produkcijos eksporto biržoje. Būdamas tremtyje A. Lisanka aktyviai dalyvavo vietos lietuvių saviveikloje, net rašė eilėraščius. 1959 m. balandžio mėnesį LTSR Aukščiausios Tarybos prezidiumui leidus, tų pačių metų rugpjūčio mėnesį grįžo į Lietuvą, apsigyveno Vilniuje. Dirbo geležinkelininkų mokykloje Nr. 1 auklėtoju, vėliau Zoologijos ir parazitologijos institute vyr. laborantu. Dirbdamas institute, A. Lisanka lankė vakarinę darbo jaunimo mokyklą Nr. 9, kurią baigęs 1962 m. įstojo į Vilniaus valstybinio universiteto Istorijos fakultetą. Jį baigė 1967 m., gaudamas istoriko, istorijos ir visuomenės mokslų mokytojo kvalifikaciją. Dar besimokydamas universitete, nuo 1964 m. spalio mėnesio, pradėjo dirbti Lietuvos TRS istorijos ir etnografijos muziejaus Archeologijos skyriuje. Vėliau buvo paskirtas į šio muziejaus restauracines dirbtuves vyr. dailininku-restauratoriumi, 1968 m. A. Lisanka tapo šių dirbtuvių vedėju. Dirbdamas muziejuje jis vasaromis dalyvaudavo archeologinių paminklų kasinėjimuose, buvo sumanęs rašyti kandidatinę disertaciją, tačiau to buvusiam

tremtiniui neleido padaryti saugumas. 1968 m. A. Lisanka su bendradarbe Nijole sukūrė šeimą, susilaukė dukros Neringos. Iš muziejaus jis 1975 m. balandžio 15 d. perėjo dirbti vyresniuoju moksliniu bendradarbiu į Paminklų restauravimo projektavimo institutą. Nuo 1978 m. jis buvo archeologų grupės vadovas. Čia A. Lisanka 1975–1992 m. pasižymėjo kaip archeologas praktikas. Pradžioje jam kaip turinčiam patirties archeologui buvo pavesta kasinėti senkapius, 1975–1977 m. tyrinėti Kražių (Kelmės r.), du Stripinių (Skuodo r.), Plukių (Panevėžys), Rudžių (Kėdainių r.), Purvų, Strazdžių, Unciškių (visi Biržų r.), Verbūnų, Radvilių (abu Šiaulių r.), Bečiūnų (Šiaulių r.), Paįstriečių (Pasvalio r.) daugiausia jau Naujųjų laikų (XVI–XVIII a.) senkapius, Pabaisko mūšio (Ukmergės r.) vietą. Tuo pačiu metu archeologiniai kasinėjimai atlikti užstatomose Merkinės, Kražių, Kėdainių ir Vilniaus senamiesčių dalyse. Po 1975 m. Istorijos institutui ir PRPI pasidalijus tyrinėjamus archeologinius objektus, A. Lisanka daugiausia kasinėjo Vilniuje. Čia jis tyrinėjo S. Neries vidurinės mokyklos kiemą, Valstybinio banko L. Giros (dabar Vilniaus) gatvėje priestato teritoriją, A. Vienuolio vidurinės mokyklos Gorkio g. 72 (dabar Didžioji) priestato teritoriją, VVU kiemus, monumento Lietuvos raudoniesiems partizanams vietą Basanavičiaus g. 5, Siaurosios g. 6–8, Subačiaus gatvę ir kt. Tačiau moksliniu požiūriu svarbiausius kasinėjimus A. Lisanka visą dešimtmetį (1978–1988 m.) vykdė Žemutinės pilies teritorijoje. Tai ir Senojo arsenalo vieta, ir Katedra (1984–1988 m. tyrinėjimai). Paminėtini ir svarbūs Gedimino kalno 1982 m. tyrinėjimai, Panemunės (Jurbarko r.) pilies (1981 m.), Trakų (1991 m.) ir Varnių (1992 m.) senamiesčių kasinėjimai. Dėl tuometinio valdžios bei paminklosaugininkų požiūrio į senamiesčių kultūrinius sluoksnius dirbti neretai tekdavo tiesiog po ekskavatoriaus kaušu, stengiantis išgelbėti nors dalelę naikinamos senosios Lietuvos istorijos. PRPI kaip organizacijos gyvavimo pagrindas buvo ūkiskaitinių ekspedicijų metu uždirbamos lėšos, tad mokslui nelikdavo laiko. Visgi A. Lisanka ir tokiomis sąlygomis sugebėjo kai ką paskelbti. Pirmus mokslinius straipsnius jis parašė dar dirbdamas LIEM. Įsitraukęs į Vilniaus senamiesčių tyrinėjimus, A. Lisanka, daugiausia kartu su kitais bendraautoriais paskelbė apie porą dešimčių daugiau informacinio-publicistinio pobūdžio straipsnių apie Vilniaus Žemutinės pilies arsenalo, Katedros, Gedimino kalno, Siaurosios ir Vilniaus gatvių archeologinių tyrinėjimų metu padarytus svarbiausius atradimus. Jie ir po šiai dienai dažnai lieka vienintele (be archyvuose savo tyrinėtojų laukiančių ataskaitų) informacija mokslininkams apie šiuos įdomius XIV–XVI a. Vilniaus senamiesčio kampelius. Kaip buvęs tremtinys A. Lisanka visą laiką buvo savo biografijos įkaitas, nors 1981 m. LTSR Kultūros ministerija 50-ųjų metinių proga jį ir apdovanojo „Lietuvos TSR kultūros žymūno“ ženklu. Jau nepriklausomos Lietuvos laikais, prasidėjus PRPI reorganizacijai, 1993 m. kovo 15 d. A. Lisanka išėjo į pensiją ir aktyviau archeologinėje veikloje nebesireiškė. Jis mirė 1998 m. lapkričio 14 d., palaidotas Vilniuje, Sudervės kapinėse.

Archeologijoje jau taip surėdyta, kad tą pačią vietą galima kasti tik vieną kartą. Mums ir ateities kartoms liko sunkių Lietuvos valstybės laikų, archeologijos gimimo laikotarpiu popieriuje nugulę A. Lisankos tyrinėjimų rezultatai. Daugeliu atveju tik jis vienas žinojo, kaip jie buvo pasiekti...

1967

1. Upynos senkapio archeologiniai tyrinėjimai 1966 m., *XX studentų mokslinės konferencijos pranešimų tezės. Filosofija ir istorija,* Vilnius, 1967, p. 43.

1972

2. Mankaviškių kapinyno (Kaišiadorių r.) tyrinėjimai 1971 m., *Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1970 ir 1971 metais,* Vilnius, 1972, p. 61–62.

1975

3. Dar du kalavijai su įrašais, *Kraštotyra,* Vilnius, 1975, p. 183–188.

1979

4. Раскопки на территории Старого арсенала в Вильнюсе (соавторы В. Даугудис, Л. Бешенене, С. Ласавицкас), *Археологические открытия 1978 года*, Москва, 1979, с. 457–458.

1980

5. Gūdės lauko kalavijas, *Kraštotyra,* Vilnius, 1980. T. 11, kn. 2, p. 54–56.

6. Vilniaus Žemutinės pilies arsenalo teritorijos archeologiniai tyrimai 1978 metais, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1978 ir 1979 metais,* Vilnius, 1980, p. 39–41 (bendraautorius V. Daugudis).

7. Vilniaus Žemutinės pilies arsenalo teritorijos archeologiniai tyrimai 1978 metais, *Istorijos ir kultūros paminklų tyrimai ir restauravimas Lietuvos TSR 1976–1980,* Vilnius, 1980, p. 33–34 (tas pats rusiškai p. 111–112, angliškai p. 173–174).

1981

8. Vilniaus pilies arsenalo ir Siaurosios g. Nr. 6, 8 teritorijos archeologiniai tyrimai 1978 ir 1980 m., *Archeologiniai tyrimai Lietuvos miestų centruose. Mokslinės praktinės konferencijos pranešimų tezės,* Vilnius, 1981, p. 27–28 (tas pats rusų kalba p. 75–76).

9. Radiniai Siaurojoje gatvėje, *Kultūros barai,* 1981, Nr. 2, p. 30–31 (bendraautorius S. Lasavickas).

10. Раскопки в г. Вильнюс на ул. Сяуройи, *Археологические открытия 1980 года*, Москва, 1981, с. 360.

1982

11. Vilniaus Žemutinės pilies arsenalo teritorijos archeologiniai tyrinėjimai 1978 m., *Muziejai ir paminklai,* Vilnius, 1982, sąs. 4, p. 41–46 (bendraautorius V. Daugudis).

1983

12. Vilniaus Gedimino kalno 1982 m. archeologinių tyrimų duomenys, *Vilniaus pilys naujausių mokslimų tyrinėjmų šviesoje. Mokslinės konferencijos tezės (1983 m. gruodžio 20 d.),* Vilnius, 1983, p. 10–11 (bendraautorius V. Daugudis).

1984

13. Vilniaus Gedimino pilies kalno tyrinėjimai 1982 metais, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1982 ir 1983 metais,* Vilnius, 1984, p. 25–26.

14. Vilniaus Žemutinės pilies arsenalo teritorijos tyrinėjimai, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1982 ir 1983 metais,* Vilnius, 1984, p. 26–28.

15. Раскопки на горе Гядиминаса в Вильнюсе, *Археологические открытия 1982 года*, Москва, 1984, с. 385.

1985

16. Радиоуглеродный возраст послеледниковых слоев и их корреляция с археологическими находками на территории Вильнюсского замка (соавторы А. Гайгалас, С. Ласавицкас, Ю. Банис). *Geologija,* Vilnius, 1985. T. 6, p. 140–151.

1986

17. Nauji duomenys apie viduramžių Vilniaus katedrą, *Kultūros barai,* 1986, Nr. 4, p. 59–63; Nr. 5, p. 56–61; Nr. 6, p. 47–51; Nr. 7, p. 58–61 (bendraautorius N. Kitkauskas).

18. Perkūno šventyklos liekanos Vilniaus Žemutinėje pilyje, *Kultūros barai,* 1986, Nr. 12, p. 51–55; 1987, Nr. 1, p. 40–63; Nr. 2, p. 53–57 (bendraautoriai N. Kitkauskas, S. Lasavickas).

19. Vilniaus pilių teritorijos aplinkos sąlygų kitimo poledynmetyje svarbiausi etapai ir radiokarboninis datavimas, *Geografijos metraštis,* Vilnius, 1986. T. 22–23, p. 70–78 (bendraautoriai A. Gaigalas, J. Banys, S. Lasavickas, M. Melešytė).

20. Радиоуглеродный возраст геологических отдожений и культурных слоев на территории бывших Вильнюсских замков (соавторы А. Гайгалас, Х. А. Арсланов, Ю. Банис, С. Ласавицкас, М. Малешите, Т. В. Тертыгная), *Изотопно-геохимические исследования в Прибалтике и Белоруссии,* Таллин, 1986, с. 73–81.

1987

21. Комплексное исследование территории и объектов Вильнюсских замков в 1970–1986 гг., *Охрана и реставрация комплексных памятников. Тезисы докладов межреспубликанской научной конференции,* Рига, 1987, с. 35–36.

1988

22. Vilniaus Žemutinės pilies arsenalo teritorijos tyrimai, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1986 ir 1987 metais,* Vilnius, 1988, p. 135–137.

23. Nuo kalno viršūnės, *Kalba Vilnius,* 1988, Nr. 7, p. 4.

1992

24. Vilniaus gynybinės sienos vartų tyrinėjimai 1991 m., *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1990 ir 1991 metais,* Vilnius, 1992. T. 2, p. 38–40.

Gintautas ZABIELA